

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

0980 פ"ק פ"ת תולדות תש"ע סנה ה' אליון 210
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: כיצד נבטל את דמעותיו של עשו הרשע?

באותה שעה כאשר נשרו הדמעות ירד רב רחומי במדרגות בית הכנסת על מנת להתפלל תפילת יום הכיפורים, נשמטה מדרגה מתחתיו נפל ומת.

דמעותיה של אשתו עלו למרומים והרגוהו. "מה היא הרויחה?" היה רגיל ר' חיים שמואלביץ לשאוג בערב יום הכיפורים שעה שסיפר על רב רחומי, מה הרויחה אשת רב רחומי בזה שהרגה את בעלה? הלא נשארה אלמנה בודדה? אלא שכאשר זולגים דמעות מצער הלב פורצת דליקה, אש, ובלי שתדע ימות בעלה. שכן זו המציאות, כזה הוא עומק הדין, למי שגורם צער זהו כוחה של דמעה, שמחלחלת ומגיעה עד כסא הכבוד, ופועלת.

שערי דמעות לא ננעלו."

לכן כאשר גרם יעקב אבינו צער לעשו ומחמת כן הוריד דמעות, דמעות אלו עלו לפני כסא הכבוד, וניתנה רשות לעשו לצער את זרעו של יעקב אבינו כל כך הרבה שנים.

ומסופר על ה"ט"ז: (הגאון הגדול רבי דוד סגל), שכשבאו ימים קשים ואפלים לעם ישראל – גזרות ת"ח ות"ט. רוב תושבי עירו של ה"ט"ז נרצחו, ואילו הוא נאלץ לנדוד עם אשתו. ה"ט"ז נשאר חזק באמונתו ואף ראה בפרעות "כוונה לטובה" – שיש לקב"ה חשבונות משלו, שכעת יכול הוא לעסוק בתורה מתוך ענוה ועוני. סיכם ה"ט"ז עם אשתו כי לא יספרו את זהותו לאיש על מנת שיוכל לחיות את חייו בצנעה. ה"ט"ז שמח בחלקו בתורה והיה עמל בה בכל כוחו. יום אחד ראה ה"ט"ז שאשתו עצובה כי אין להם די כסף לשלם את החובות לשכנותיה וע"כ היא מתביישת לצאת החוצה. ה"ט"ז החליט להשכיר את עצמו כ"מנקר" משחטת העיירה (אחראי להוצאת גיד הנשה והחלב). שוחטי המשחטה קלטו מהר מאוד שהמנקר החדש הינו תלמיד חכם הבקיא בהלכות טרפות והביאו אליו בהמה שהייתה שאלה על ריאתה. ראו השוחטים שלפניהם ת"ח עצום והחילו לשאול אותו את כל שאלותיהם. כעבור שבועיים, ראה רב העיירה כי אף אחד מן השוחטים איננו מגיע יותר לשאול אותו שאלות, בדק ומצא כי המנקר החדש עונה על שאלותיהם. תפס המשמש של הרב את ה"ט"ז וציוה עליו לבוא לדין תורה בפני שבעת טובי העיר, שכן, "מחוצף אתה המורה הלכה בפני רבך."

השמועה עשתה לה כנפיים, וכל אנשי העיר באו לראות את "המחוצף" אשר העז לפגוע ברבם ולפסוק במקומו. ומיד העמידו את ה"ט"ז ליד "עמוד הקלון". יום אחד הגיעה ילדה עם שאלה לרב, "שאלה לי על העוף שבסיר" – אמרה. הרב פסק לה שזה אסור באכילה. יצאה הילדה ובדרכה החוצה עברה ליד עמוד הקלון והחלה לבכות, על כך ש"כיצד תשליך לפח את סעודתם השבועית?" אמר לה ה"ט"ז: "תני לי לראות", ופסק לה שהעוף כשר למחדרין. אך כיצד יסביו לרב דבר זה בלא

מצינו במדרש (ילקוט שמעוני תולדות רמז קט"ו): ג' דמעות הוריד עשו, אחד מימינו ואחד משמאלו ואחד נסתלקה בתוך עינו, והיא האכילתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שלישי. אמרו ישראל: עשו הרשע על שהוריד ג' דמעות נתמלא רחמים עליו, אנו שדמעותינו תדירין ביום ובלילה כלחם, על אחת כמה וכמה שנאמר (תהילים מ"ב, ד') "היתה לי דמעותי לחם יומם ולילה". אמר דוד (תהילים ל"ט, י"ג) "אל דמעותי אל תחרש" וכו'.

מתבאר מדברי המדרש, שכל כוחם הרע של אומות העולם להגלות את ישראל ולהחריב להם בית המקדש הוא מחמת דמעותיו של עשו הרשע. וצריך להבין מה כוחן של דמעות?

הגמרא במסכת כתובות (סב:) מספרת, על האמורא רב רחומי שהיה לומד תורה אצל רבא במחוזא, ואשתו הצדיקת הסכימה שרב רחומי יעסוק כל השנה בתורה ויבוא לביתו רק פעם אחת בשנה בערב יום הכיפורים.

אם נדייק נראה שמכל ימות השנה בחרה אשת רב רחומי להיפגש איתו אך ורק בערב יום הכיפורים, כנראה שהיתה אשה מרוממת מאוד כזו שמתענגת מכך שמוסרת את נפשה על מנת שבעלה יהיה שקוע בתורה הקדושה. אשה כזו מצפה כל השנה ליום הכיפורים יום שבו השכינה שורה על כל יהודי בישראל, יום שעליו אומר הנביא "דרשו ה' בהימצאו", כדי להתעלות ולהתרומם מימים אלו צריכים הכנה, ככל שההכנה טובה יותר זוכים לקנות מהימים האלו יותר יראה ואהבה.

כנראה סברה אשת רב רחומי שכאשר יגיע בעלה בערב יום הכיפורים יספר לה על עלייתו הנפלאה בתורה ויכיר לה תודה על שהיא "עזר כנגדך" נפלא בעלייתו, יפתחו אצלה שערי תפילה ועלייה ותשכיל להשיג ביתר שאת את קדושת הימים הנוראים.

כמה ציפתה איפה אשת רב רחומי כל שנה לערב יום הכיפורים, לעליה והחיזוק הגדולים מרגעים מאושרים אלו בחברת בעלה.

וממשיכה הגמרא לספר שפעם אחת "משכא שמעתתא" לרב רחומי הוא היה שקוע בסוגיה עד שלא חש שהגיע ערב יום הכיפורים ועליו לילך לביתו על מנת למלא את חובתו לאשתו, עליו לבוא ולספר לה על העמל הרב שעמל בתורה בזכות מסירות נפשה, קשה לצייר את ציפיתה הגדולה של אשת רב רחומי בערב יום הכיפורים לבעלה. קשה יותר לצייר את אכזבתה הגדולה כאשר בושש בעלה לבוא, כאשר נכנסה אשת רב רחומי לבית הכנסת בערב יום הכיפורים נשרו מעיניה דמעות.

שיתגלה. אמר לילדה: "אמרי לרב כי עינין בט"ז במקור מסויים". חזרה הילדה ואמרה זאת לרב, פתח הרב בספר הט"ז וגילה לתדהמתו שאכן העוף כשר. אך הופתע ואמר: "מי גילה לך את הט"ז הזה?" "האדם שכולם יורקים עליו" ענתה הילדה ואז הבין הרב שאותו האיש שכינהו "מורה הלכה בפני רבו", אינו אלא הט"ז בעצמו וכמובן שהרב פנה לט"ז וביקש את סליחתו.

"אני נוטל את האשמה עלי, אני בחרתי לכסות את זהותי, והכול מחול לכם". ואכן, "אמר הט"ז: הייתה לי תכנית לחיות עד יום מותי בהצנע, ואף עליתי כך לדרגות נשגבות, אולם ברגע שראיתי את דמעותיה של הילדה, חשתי כי כל עבודת ה' שלי לא שווה אם אתעלם מדמעותיה של ילדה קטנה".

הט"ז כל כך פחד וחשש מדמעותיה של ילדה, כי הוא ידע מה כוחן של דמעות.

כיצד אם כן מתגברים על דמעותיו של עשו הרשע?

שערי דמעות נפתחים ומביאים לאדם שפע ממקום מסויים, אולם האדם האמין והבוטח בה' זוכה לעלות לעולם גבוה יותר הגובר על המקום שבו שערי הדמעות, ולכן רק על ידי אמונה וביטחון יכולים אנחנו לבטל את דמעותיו של עשו הרשע.

בזה נבוא ונבאר מה שהביא המגן אברהם (סימן נ"א סק"ז) והבן איש חי (פרשת ויגש סעיף י"ג), שבתפילת שחרית באמירת "ויברך דויד", כאשר אומר "ואתה מושל בכל" יתן ג' פרוטות לצדקה. ונותן בסדר הזה: בתחילה שתי פרוטות בבת אחת ואחר כך עוד פרוטה אחת, (כפי שהביא הכף החיים סקמ"ג בשם שער הכוונות).

והטעם לכך כתב רבינו יוסף חיים, שבכוחן של ג' פרוטות אלו לבטל את ג' דמעותיו של עשו הרשע. ולכן כתב היעב"ץ בסידורו, וכן מובא בספר אמרי פינחס בשם הרה"ק רבי פינחס מקוריץ שאם כל ישראל היו מקפידים בנתינת צדקה זו, היינו זוכים כבר לגאולה. כיון שיש בכוח צדקה זו דייקא להביא את המשיח. והטעם לכך, כיון שכל כחם של הגויים להמשיך את הגלות הוא מחמת דמעותיו של עשו הרשע, ועל ידי ג' מטבעות אלו אנו מבטלים את דמעותיו של עשו הרשע.

ולפי דרכינו יש לפרש, נתינת הצדקה מוכיח כי האדם הוא מאמין ובוטח בה', ואינו חושש שמא מחמת הנתינה לעני יפסיד את ממונו ויהיה עני, אלא בוטח בבורא עולם, ולכן הנתינה היא דוקא באמירת המילים: "ואתה מושל בכל", שמוכיח שהוא מאמין שהקב"ה מושל על העולם כולו. ועל ידי כך זוכה להמשיך שפע גבוה יותר מאשר העולם של הדמעות, ולגבור על השפע שזכה לו עשו מחמת דמעותיו.

ומצאנו סגולה בענין נטילת ידיים של שחרית, בדברי קדשו של הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב ז"ע בספרו אגרא דפרקא (אות קמ"א), לאחר שנטל פעם שלישית ביד ימין יאמר ג' פעמים: "יד הגדולה", ולאחר שנטל את ידו השמאלית פעם שלישית יאמר ג' פעמים: "יד החזקה", וכשמפשף הידיים יחד יאמר "יד הרמה", אח"כ ימלא ידיו במים ויאמר: "ידי גלילי זהב ממולאים בתרשיש", ויכוין בארבע מ"ב שעולים מן ג' פעמים יד הגדולה ג' פעמים יד החזקה וג' פעמים יד הרמה הרי שלושה מ"ב ואחד בראשי תיבות של "ממולאים בתרשיש", הרי ארבעה מ"ב, וסיים שם "וזאת הכוונה טובה לעושר".

ויש להבין מה עניינה של סגולה זו דוקא בעת נטילת ידיים של שחרית?

בספה"ק ישמח משה (פרשת תולדות) נתקשה, מהי מעלת יעקב אבינו אשר זכה ונקרא (בר"ר ע, א) "בחיר האבות", הרי כבר מבטן אמו נמשך לטוב, וכדברי המדרש (בר"ר סג, ו) כשהיתה אמו עוברת ליד בתי כנסיות ובתי מדרשות היה מפרכס ורוצה לצאת. ואם כן, לא הוצרך יעקב להתמודד עם קושי כלשהו ומה מעלתו. וכן להיפך מה הטענה כנגד עשו על רשעותו, הרי כבר מבטן אמו היה נמשך אל הרע, וכמובא במדרש, שכשרבקה היתה עוברת ליד בתי עבודה זרה, היה עשו מבקש לצאת.

וביאר על פי מה ששמע בחלום וז"ל: אך זה היה עיקר פעולת בחירתם, על ידי שהיו אחים תאומים בבטן אמם ויש להם התערבות, אם כן עשו בנטותו לרע בחשקת נמרץ, מושך את

יעקב עמו, וההיפך ביעקב, ואם כן היה די התחזקות הבחירה בכל אחד שכל אחד עמד בשלו. עד כאן שמעתי בחלום. עכ"ל.

ומבאר ה"ישמח משה", שכאשר אחז יעקב אבינו בעקב עשו, ינק יעקב דרך עקב עשו מחלק הרע שבו, ואילו עשו ינק דרך ידו של יעקב שאחזה בעקבו מחלק הטוב שבו. ולכן הקב"ה קראו בשם יעקב על שם "ויזו אוחזת בעקב עשו" (תולדות כ"ה, כ"ו), כי מעשה זה היה חשוב מאוד בעיני ה', מכיון שעל ידי זה ינק יעקב מחלק הרע שבעשו, ועל ידי כך ניתנה לו הבחירה, ואז נתגלה כוחו הגדול של יעקב, שעל אף הקושי שבא לו מחלק הרע של עשו, בכל זאת התגבר וקיים את רצונו יתברך.

על פי זה מבאר ה"ישמח משה" את דברי המדרש (ויק"ר יג, ה) על הפסוק (שמיני י"א, ז) "ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא", שגלות אדום היא קליפת החזיר, ועליה הכתוב אומר (תהלים פ, ז"ד) "יכרסמנה חזיר מיער". ומפרש המדרש הטעם: למה נמשלה לחזיר? לומר לך, מה חזיר בשעה שהוא רובץ מוציא טלפיו ואומר, ראו שאני טהור, כך מלכות אדום מתגאה וחומסת וגוזלת ונראה כאילו מצעת בימה. ע"כ.

הרי שהחזיר סימן הטומאה נמצא בפיו שאינו מעלה גרה, ולעומת זאת יש לו סימן טהרה בטלפיו כי הוא מפריס פרסה. ומבאר הישמח משה, שחלק הטהרה הנמצא בטלפיו בא מחמת יעקב שאחז בידו הקדושה בעקב עשו, היינו בטלפיו של החזיר. עי"ש כל דבריו.

נמצא כי יעקב אבינו באחזתו בעקב עשו, נכנסה לידי מטומאתו של עשו הרשע, ומהי אותה טומאה?

נראה לומר, כי על ידיו של יעקב נטמאו מחמת אחיזתו בעקב עשו, טומאה זו גורמת להטעות את האדם לחשוב כי כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. וכל ההצלחה תלויה במעשי ידי. ומעתה מוטל עליו להתגבר ולהאמין כי הכל תלוי בו יתברך.

לכך מיד עם קומו בבקר בנטילת ידיו, מסיר הוא את אותה טומאה מידי, לבל יטעה ויחשוב שהוא אשר פועל ועושה, אלא הכל תלוי בגזירת עליון, ולכן מעתה ראוי לשפיע של עשירות.

ראש חודש כסלו:

א. כתב בספר ליקוטי צבי וז"ל: מובא ברש"י ישן (ירמיה ט"ו) עה"פ "קראו צום" דהיינו בר"ח כסלו והוא יום סליחה כיום הכיפורים. וכל חטאים שאדם עובר מראש חודש ניסן עד תשרי מוחלין לו ביוה"כ כששב בתשובה, וכשאינו שב ממתנינים מהושע"ר עד יום צום זה ראש חודש כסלו שהם מ' יום כנגד מ' יום של קבלת הלוחות והם ט' חודשים מניסן. עכ"ל.

ובילקוט מאורי אור כתב: פעם בראש חודש כסלו הקיץ המגיד ה' מטרשנוביל ואמר, שזה עתה היה בעולם העליון ושמע רעש גדול ושאל "מה יום מיומיים". וענו לו, שהיום ר"ח כסלו הוא בבחינת יוה"כ והוא יום מחילה סליחה וכפרה לישראל, כי בחנוכה גמר חתימה טובה וההארה מתחילה מראשית החודש.

ומובא בשם החת"ס שהשבוע הראשון של חודש כסלו כולו בחינת יוה"כ"פ, ובפרט שכסלו הוא בתפארת בחינת מעלת חודש סיון שניתנה בו תורה. ומובא במדרש שיום שמחת תורה היה צריך לחול ביום ו' כסלו אלא שהוקדם מפני הגשמים, ולכן צריך להרבות בו בתורה ולהיזהר מרכילות ולשון הרע וחשש איסור שכן כל עמל אדם לפיהו.

כתב רבי צדוק הכהן מלובלין, שבחודש כסלו יכול כל אדם לקנות עולמו בשעה אחת אם אך יפנה לדברי תורה ואז יהיה לו ה' למבטח עוז כי ה' יהיה בכסלך וזהו כסלו – כיס לב. שימלא כל חסרונו שיהא לבו דבוק בתורת ה' בהתמדה.